

Farklı Özelliklere Sahip Kentsel Dokularda Kamusal Mekân Özelliklerinin Mekânın Sosyal Kullanımına Etkisinin İncelenmesi - İzmir-Bostanlı Örneği

Deniz TEPE, İpek Özbek SÖNMEZ

Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
deniztepe14@gmail.com, ipek.sonmez@deu.edu.tr

Özet: Kentsel mekânın temel öğeleri olarak tanımlanan, yapılar, sokaklar ve boşluklar, taşıdıkları özellikleri ile kentlilerin sosyal ilişkilerinin ve deneyimlerinin üretiminde ve kişilerin kendilerini ifade etmelerinde etkili olmuştur. Toplumsal ilişkilerin üretildiği kamusal mekân olarak tarif edebileceğimiz mekânlarda, kullanıcıların deneyimlerinin ve etkileşimlerinin kentsel kimliğin oluşumu üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır.

Kamusal mekânlar, bireylerin ya da kullanıcıların bir arada sosyo-kültürel etkileşim içerisinde buldukları ve farklı grupların bir araya gelebildiği, toplumsal entegrasyona olanak sağlayan mekânlardır. Kişiler kamusal mekânlarda sosyalleşir, erişim, dinlenme, alışveriş gibi gereksinimlerini karşılarlar. Bu nedenle farklı gruplardan insanlarla ve yabancılarla etkileşim ve iletişimin üretilmesi ve toplumsal gelişim açısından kamusal mekânların varlığı çok önemlidir.

Günümüz kent planlama pratiği çerçevesinde kentler sürekli değişmekte ve yeni yerleşim alanları oluşturulmaktadır. Bu noktada önemli olan, günümüz planlama pratiği çerçevesinde üretilen mekânların bireylerin sosyal ilişki kurmalarına olanak tanıyan mekânlar olup olmadığıdır. Üretilen sokaklar, meydanlar birey üzerinde yalnızlaşma etkisi yaratıyor, bireyler arası etkileşime ve sosyalleşmeye, bireyin aidiyet duygusu geliştirmesine olanak tanımıyor ise o mekânların kamusal niteliklerinin tartışılması gereklidir.

Kamusal mekânlar ile ilgili yapılan araştırmaların pek çoğunda fiziksel çevrenin tasarımının kamusal mekândaki sosyal aktiviteleri etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu çalışma ile söz konusu ilişki ve etkileşim örnek alan araştırması ile incelenecektir. Örnek alan olarak, İzmir kentinde, Karşıyaka ilçesinin Bostanlı semti seçilmiştir. Bostanlı semti Karşıyaka ilçesinde 1960'li yıllardan itibaren kentsel gelişmenin olduğu bir semttir. Emlak Bankası toplu konutlarının inşa edilmesiyle birlikte kentsel gelişme ivme kazanmış ve toplu konut alanlarına bitişik olarak imarlı kentsel gelişmeler izlenmiştir. Çalışmada incelenen farklı özelliklere sahip 3 tür konut çevresinin gözlenebildiği kentsel doku bölgeleri ele alınacaktır. Çok katlı Emlak Bankası konutlarının bulunduğu 1. Bölge, Emlak Bankası konutlarına bitişik gelişen imarlı Apartmanların bulunduğu 2. Bölge ve az katlı villa tipi yapıların bulunduğu 3. Bölge'dir. Çalışma kapsamında öncelikle birbirine bitişik olarak gelişmiş olan bölgelerin tarihsel süreçteki gelişimi değerlendirilmiştir.

Araştırmanın yöntemi üç ayrı aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada; Conzen'in geliştirdiği morfolojik analiz yöntemiyle, çevre ulaşım bağlantıları, toplu taşıma olanakları, işlevsel farklılaşma, yapı ve sokak özellikleri analizleri yapılarak 3 farklı kentsel dokunun mekân ve sosyal etkileşiminin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında farklı bölgelerdeki kullanıcıların mekânı kullanım sıklıkları ve sosyal yaşam aktivitelerinin tespiti için yapılan gözlem çalışmaları ile sosyal

yaşam aktiviteleri analizi yapılmıştır ve morfolojik analizlerle birlikte değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son aşamasında ise seçilen bölgelerdeki hareket potansiyelleri ve mekân-sosyal yapı arasında var olan ilişki, Mekân Dizimi (space syntax) yöntemiyle incelenecektir. Hillier ve Hanson’un ortaya koyduğu teoreme göre mekân örgütlenmesi ile sosyal yapı arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır ve insan yerleşmelerini insan hareketleriyle açıklamaktadır. Mekânın insanları bir araya getirme potansiyellerini anlamamızı sağlayan Mekân Dizimi Yönteminin uygulanması sonucunda ortaya çıkan “Mekânsal Bütünleşme Haritaları», potansiyel hareketi tahmin etmemizi sağlar.

Sonuç olarak, Çalışma kapsamında oluşturulan “mekânsal bütünleşme haritası» yapılan sosyal yaşam aktiviteler analizi ile farklılaşan morfolojik özellikler göz önüne alınarak 3 bölge için birlikte değerlendirilmektedir ve birbirine bitişik olan alanlarda morfolojik analiz, sosyal yaşam aktivite analizi ve mekân dizim analizi yöntemlerinin uygulanması ile kentsel morfolojik özelliklerin sosyal yaşam aktivitelerinin gelişimi ile mekân ve sosyal yaşam etkileşimi tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal mekân, Sosyal yaşam, Morfolojik analizler
Mekân dizimi, Bostanlı

Giriş

Kent mekânı kullanım biçimine göre genel olarak, kamusal mekânlar, yarı özel alanlar ve özel alanlardan oluşmaktadır. Kamusal mekânlar bireylerin kendilerini ifade ettikleri ve birbirleri ile etkileşim içinde oldukları mekânlardır. Söz konusu mekânlar; kentin sokakları, parkları ve kentsel boşlukları gibi alanlardır. Soyut bir alan, kullanıcı aktiviteleri ile anlam kazanmakta ve sonrasında kamusal mekâna dönüşmektedir. Böylelikle kamusal mekânlarda kullanıcı deneyimleri ve etkileşimleri sonucunda kentsel kimlik oluşumu gerçekleşmektedir.

Kamusal mekânlarda sosyal yaşam üzerine incelemeler yapanların başında Whyte gelmektedir. Whyte kamusal mekânların neden tercih edildiği, beğenildiği ya da tercih edilmediği konusunda incelemeler ve tespitlerde bulunmuştur. Çünkü Whyte’a göre kentteki kamusal mekânların yaşam kalitesi üzerinde önemli etkileri vardır ve bu nedenle kamusal mekânların tasarımı kentsel yaşam açısından önemlidir. (Whyte, 1980)

Kamusal mekanlar farklı grup ve toplulukların bir araya gelmesine olanak tanıyıp, bu özellikleri nedeniyle de özel mekanlardan farklılaşan, potansiyel sosyalleşme mekanları olarak tanımlanmaktadır (Madanipour, 2003, Amin, 2002,2008). Benzer biçimde Arendt (1995) de, kamusal alanı “toplumun bir araya gelmesini sağlayan bir ortak dünya” olarak tanımlar. Gehl (2010) de, fiziksel bir alan olarak kamusal mekânı tasarım boyutu ile ele almış ve kullanıcı perspektifi üzerinde durmuştur. Carmona vd. ve Gehl’in çalışmaları ise kamusal mekân ve sosyal aktiviteler arasındaki ilişkinin önemini ortaya koyarken aynı zamanda, söz konusu kentsel alanların tasarımına ilişkin öneriler de geliştirmiştir.

Günümüz kent planlama pratiği çerçevesinde kentler sürekli değişmekte ve yeni yerleşim alanları oluşturulmaktadır. Bu noktada önemli olan, günümüz planlama pratiği çerçevesinde üretilen mekânların bireylerin sosyal ilişki kurlmalarına olanak tanıyan mekânlar olup olmadığıdır. Üretilen sokaklar, meydanlar birey üzerinde yalnızlaşma

etkisi yaratıyor, bireyler arası etkileşime ve sosyalleşmeye, bireyin aidiyet duygusu geliştirmesine olanak tanımıyorsa o mekânların kamusal niteliklerinin tartışılması gereklidir.

Kamusal mekânlar ile ilgili yapılan araştırmaların pek çoğunda fiziksel çevrenin tasarımının kamusal mekândaki sosyal aktiviteleri etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu çalışma ile söz konusu ilişki ve etkileşim örnek alan araştırması ile incelenecektir. Örnek alan olarak, İzmir kentinde, Karşıyaka ilçesinin Bostanlı semti seçilmiştir. Bostanlı semtinde 3 farklı morfolojik yapıya sahip, birbirine bitişik olan alanlarda morfolojik analiz, sosyal yaşam aktivite analizi ve mekân dizim analizi yöntemlerinin uygulanması ile kentsel morfolojik özelliklerin sosyal yaşam aktivitelerinin gelişimi ile mekân ve sosyal yaşam etkileşimi tartışılmaktadır.

Araştırma Yöntemi

İzmir, Karşıyaka, Bostanlı semtinde 3 farklı morfolojik yapıya sahip alan, yapılan morfolojik analizler, sosyal yaşam analizleri ve Mekân Dizim Analizleri ile yorumlanarak, mekân ve sosyal yaşam etkileşimi tartışılmış ve kamusal mekân olarak sokaklarda mekân kurgusunun sosyal yaşam aktivitelerine olan etkileri değerlendirilmiştir.

Morfolojik Analizler

Morfoloji kelimesi tüm bilimlerde incelenen konu çerçevesinde yapının tanımlanmasını ve kimliklendirilmesini ifade etmektedir. Kentsel Morfoloji ise aynı şekilde yerleşim alanlarının fiziksel formunu ve yapısını inceleyen araştırma alanıdır. (Küçük, E., 2014) Tarihsel süreç içerisinde kent formunun dönüşümünü ve biçimlenişinin araştırıldığı ve analiz edildiği kent morfolojileri çalışmaları, 20. Yy'ın başından günümüze kadar farklı yaklaşımlarla sürdürülmektedir. (Moudon, 1997) Kentsel Morfoloji çalışmaları kapsamında yerleşmelerin fiziksel özelliklerinin incelenmesi ön planda tutulmuştur ve şehirlerin nasıl ve neden kuruldukları ve şehrin tasarımının nasıl olması gerektiği gibi çalışmalar üzerine odaklanılmıştır.

Kentsel morfoloji çalışmalarının öncülerinden biri olarak görülen İngiliz Okulunun kurucusu olan M.R.G. Conzen, kentsel morfoloji çalışmalarında analizlerini planlama ölçeğinden kent ölçeğine inerek yaptığından farklılık göstermektedir. (Whitehand, 2001) Conzen'in morfolojik çalışmaları kent elemanlarını tanımlayarak başlar; sokak örüntülerini ve bağlantılarını, parsel ve sokak ilişkilerini, binaların yapı adaları içerisindeki konumlarını ve kent katmanlarını analiz ederek devam eder. Conzen kent planının 3 temel fiziksel elementi olarak belirlediği, sokakların (ve sokak sistemindeki düzenlemelerin), parsellerin (ve sokaklarla bir araya gelme biçimlerinin) ve binaların (veya bina blok planlarının) bir araya gelmesiyle kent formu oluşturduğunu belirtmektedir. (Küçük, E., 2014)

Bu çalışmada Conzen'in geliştirdiği morfolojik analiz yöntemiyle, farklı ölçeklerde analizler yapılarak, farklı özelliklere sahip 3 farklı kentsel dokunun mekân ve sosyal etkileşiminin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen morfolojik analizler kapsamında, çevre ulaşım bağlantıları, toplu taşıma olanakları, işlevsel farklılaşma, yapı ve sokak özellikleri incelenmiştir.

Sosyal Yaşam Aktiviteleri Analizi

Analizlerin ikinci aşamasında sosyal yaşam aktiviteleri analizi yapılmıştır. Gehl(2011) kamusal mekânlarda gerçekleştirilen 3 tip açık alan aktivitesi tanımlamıştır. Bunlar zorunlu aktiviteler (günlük yaşam aktiviteleri; işe gitmek için yürümek, vb.), isteğe bağlı aktiviteler (kişinin tercih ettiği aktiviteler, yürüyüş yapmak, oturmak) ve sosyal aktivitelerdir(kişilerin başka kullanıcılarla olan ilişkileri). Sosyal aktivitelerin gerçekleştirilmesi aynı mekânda başka kullanıcıların da bulunması ile ilişkilendirilmektedir. Çocukların oyun oynaması, sokakta yürüyen insanların karşılaşmaları ve durup sohbet etmeleri gibi aktiviteler sosyal yaşam aktiviteleridir ve kentlerin canlı ve yaşanabilir yerler olması açısından oldukça önemlidir. (Amin,2008)

Bu nedenle farklı morfolojik özelliklere sahip alanlardaki kullanıcıların davranışları, mekânı kullanım sıklıkları ve yapılan sosyal yaşam aktivitelerinin tespiti için gözlem analizleri yapılmıştır. Sosyal yaşam aktivitelerinin tespiti için araştırma alanında gözleme dayalı olarak ilkbahar mevsiminde hafta içi ve hafta sonu birer gün olmak üzere öğlen 12.00-14.00 ve öğleden sonra 16.00-18.00 saatleri arasında sokak boyunca 3 dk. boyunca kullanıcıların aktiviteleri gözlemlenmiştir. Sosyal aktivitelerin tespitinde anlık fotoğrafçılık yöntemi kullanılmıştır. Belirlenmiş olan saatlerde sokaklarda çekim yapılarak bireylerin aktiviteleri sınıflandırılmış ve yoğunlukları belirlenmiştir.

Mekân Dizim Analizi

Analizlerin son aşamasında ise alan içerisindeki kamusal mekânların görünürlükleri ve erişilebilirlikleri mekân dizimi (space syntax) yöntemiyle incelenmiştir. Mekân dizimsel analizi, Bill Hillier ve Julienne Hanson tarafından geliştirilen mekânı okuma yöntemidir ve farklı ölçeklerdeki mekânsal organizasyonları incelemek için kullanılabilir. (Çil, E., 2006) Yöntem aracılığıyla karmaşık olarak görülen geometrik sokak ağlarının sosyal boyutlarını anlamak mümkün olmuştur. Mekânlar içerisinde gerçekleşen hareket biçimlerinin analiz edilmesi mekânın düzenine ve mekândaki sosyal ilişkilere ilişkin verilerin toplanmasını, analiz edilmesini ve mekânın bir dizim içerisinde ele alınmasını sağlamaktadır. (Köseoğlu E., Önder D., 2010) Mekan dizim analizi, mekan organizasyonunu okumamızı sağlamasının yanı sıra mekan içerisinde gerçekleşen yaya hareketine bağlı olarak mekanın insanları bir araya getirme potansiyellerini anlamamızı sağlamaktadır. (Çil, E., 2006) Analiz yönteminin sağladığı mekansal veri aynı zamanda şehirlerin ileride nasıl yapılanacağı konusunda yol gösterici ve yeni kentsel tasarım stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir kaynaktır.

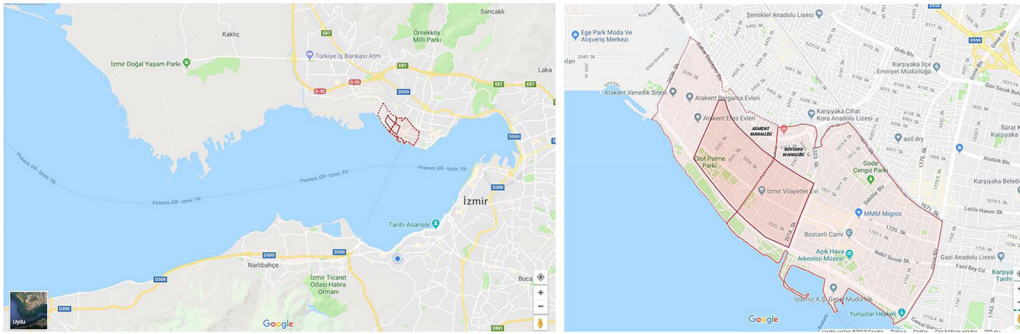
Mekân dizim yönteminin matematiksel arka planına bakıldığında mekânın yorumlanması aks haritaları üzerinden açıklanmaktadır. Görüş hatları olarak da adlandırılabilen akslar analiz yapılacak bölgenin ölçekli haritası temel alınarak, yapıların dışında kalan yayaların erişebildiği alanlardan geçen en uzun ve en az sayıda olacak şekilde doğrusal olarak çizilir. (Kubat S., 2015) Çizilen her bir aksın derinlik hesaplamalarının yapılması sonucunda bütünleşme değerleri elde edilir. (Kahraman, D., 2015) Ortaya çıkan “mekansal bütünleşme haritası” potansiyel hareketi tahmin etmemizi sağlar ve içinden en çok geçilen mekanlar ile en az geçilen mekanları ayırt etmemizi sağlar. İçinden en çok geçilen mekânlar “bütünleşik” olarak adlandırılır ve kırmızıdan sarıya doğru renklendirilir. İçinden en az geçilen mekânlar ise “yalıtılmış” olarak adlandırılır ve mavinin tonlarıyla renklendirilir. (Kubat S., 2015) En bütünleşik olarak adlandırılan sokaklar, bir yerleşimin en kamusal ve tüm insanları bir araya getirme potansiyeli sunan açık alanlardır. (Çil, E., 2006)

Görüş akslarının uzunluklarının haritalarda bir fark yaratmaması eleştirilerinin üzerine yöntem araştırmacılar tarafından yeniden ele alınarak “bölümlü aks haritası” olarak adlandırılan segment analizi geliştirilmiştir. (Kubat S., 2015) Uzun sokakları aks olarak düşündüğümüzde, aynı aks üzerinde farklı yoğunluklar olabileceğini de hesaba katan bu analiz yöntemi, tek bir aksın kesişen diğer akslarla bölümlere ayrılmasını ve her bir bölümü ayrı ele almasını sağlamaktadır. Bu çalışma kapsamında Mekân dizim analizi Depthmap Programı kullanılarak yapılmıştır ve Segment analizi yöntemi ile aks haritaları oluşturulmuştur.

Araştırma Alanının Konumu

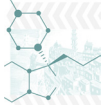
Araştırma alanı, İzmir kentinin kuzey kısmında yer alan Karşıyaka ilçesinin Bostanlı semtinin bir kısmı olarak belirlenmiştir. Çalışmada incelenen alan (Şekil 1) Karşıyaka'nın Bostanlı Semt ve Atakent Mahalleleri arasında, farklı özelliklere sahip 3 tür konut çevresinin gözlenebildiği kentsel dokudur. Bostanlı ve Atakent semtleri Karşıyaka ilçesinin Batısında yer alan ve 1960'li yıllardan itibaren kentsel gelişmenin olduğu bir semttir. Bostanlı Semt'inde Emlak Kredi Bankası çalışmaları 1955 yılında başlar ve günümüzde Bostanlı'nın çehresini değiştirerek, İzmir'in en tercih edilen kalabalık bir semti haline gelir. (Urik Y., Pınar I., 2013)

Şekil 1. Çalışma Alanının Konumu.

Bostanlı semti Karşıyaka ilçesinde 1960'li yıllardan itibaren kentsel gelişmenin olduğu bir semttir. Bu tarihten itibaren Emlak Bankası toplu konutlarının inşa edilmesi ile kentsel gelişme ivme kazanmış ve toplu konut alanlarına bitişik olarak imarlı kentsel gelişmeler izlenmiştir.

Çalışma alanı olarak seçilen alanda farklı özelliklere sahip 3 tür konut alanı, 3 ayrı bölge olarak ele alınacaktır ve farklı morfolojik özelliklere sahip olan alanlarda mekân özellikleri ve sosyal yaşam arasında nasıl bir ilişki kurulduğu karşılaştırılacaktır. (Şekil 2) Bölgelerin öncelikle tarihsel süreçteki gelişimi sonrasında ise morfolojik özellikleri incelenmiştir.

Şekil 2. 3 farklı tür konut çevresinin bölgelere ayrılması.

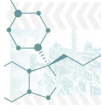
Araştırma Alanının Tarihsel Ve Yapısal Özellikleri

Çalışma kapsamında bölgelere ait özelliklere geçmeden önce Emlak Bankası konutlarından bahsetmek, bölgeleri tanımlamak açısından gerekli ve önemlidir.

1970’li yıllarda hız kazanan göçlerle hızlı bir kentleşme sürecine girilmiş olan İzmir’de 1969 yılından itibaren hızlı yapılaşmayı disiplin altına almayı amaçlayan ve barınma açığını kapatmayı hedefleyen Emlak ve Kredi Bankası orta ve üst gelirli grupları hedef alarak Bostanlıda kooperatif şeklinde gelişen bir konut bölgesi inşa etmiştir. (Kıldış, S., 2006)

2001 yılında tasfiye edilmiş olan Türkiye Emlak Bankası, 1926 yılında “Emlak ve Eytam Bankası” adı altında inşaat projelerini desteklemek, kredi imkânı vermek ve yetim haklarını korumak amacıyla kurulmuştur. 1946-1988 yılları arasında ise kurumsal yapısı ve ismi değişen banka, Türkiye Emlak ve Kredi Bankası olarak konut sahibi olmak isteyenlere ve kooperatiflere konut kredisi vererek, konut üretmişlerdir (Sayar Y., Süer D., 2006) Emlak Bankası İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlerde , kentsel gelişmeyi yönlendirici projelere öncülük etmiştir. «Sosyal konut» üretimi yerine bütün gelir gruplarına yönelik «ticari konut» yapımına yönelmişlerdir. Karşıyaka-Bostanlı toplu konut uygulamaları da Emlak Bankasının ticari konut üretimine geçişini sergileyen ilk örneklerdendir. Emlak Bankasının Bostanlı bölgesindeki toplu konut uygulama alanı Hazine ve İzmir Belediyesinden 1955 yılında satın alınmıştır ve 1969 yılında 9 Etap halinde yapılaşmış ve 1984 yılına kadar sırasıyla Bostanlı Konutları, Atakent Konutları ve Mavişehir Konutları şeklinde devam etmiştir. (Sayar Y., Süer D., 2006)

Çalışma kapsamında 1. Bölge olarak belirlenen alan 1977-1982 yılları arasında inşa edilen 2. Ve 5. Etap Emlak Bankası Konutlarını oluşturmaktadır. (Şekil 3) 2. Eapta 5 katlı 27 ve 12 katlı 13 blok bulunmaktadır. Güney sınırı boyunca sıralanmış 12 katlı binaların 2 tanesi yıldız blok şeklinde tasarlanmış olup, zemin katları genellikle ticari kullanıma ayrılmıştır.

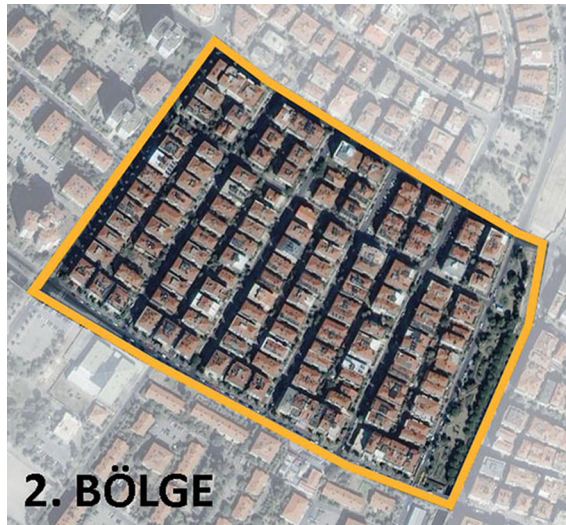
Arsa alanı 130.300 m²'dir. 5. Etap'ta ise 2 farklı tipte 5 katlı 17 blok bulunmaktadır. Arsa alanı 66 m²'dir. (Sayar Y., Süer D., 2006)

1. Bölge de bulunan Emlak Bankası konutlarının hepsinin geniş ve özel bahçeleri bulunmaktadır. Her konut bölgesinin kendi içerisinde özel otopark, park, çocuk oyun alanları, basket sahaları gibi ortak alanları bulunmaktadır.

Şekil 3. 1. Bölge-Emlak Bankası Konutları.

Çalışma kapsamında 2. Bölge olarak belirlenen alan Emlak Bankası toplu konutlarının inşa edilmesiyle birlikte kentsel gelişmenin hızla arttığı, toplu konutlara bitişik şekilde inşa edilmeye başlanan imarlı apartman tipi yapıların bulunduğu alanı kapsamaktadır ve apartmanların hepsi bahçeli ve otoparklıdır. (Şekil 4)

Şekil 4. 2. Bölge-İmarlı Apartman Alanı.

Çalışma kapsamında 3. Bölge olarak belirlenen alan 1972-1982 yılları arasında inşa edilen 1. Ve 3. Etap Emlak Bankası Konutlarını oluşturmaktadır. (Şekil 5) 1. Etapta 2 ve 4 katlı olmak üzere 18 blok yer almaktadır. 115.300 m²'lik arsa alanının yüzde 44'ü inşaat alanı, yüzde 56'sı yeşil alan olarak planlanmıştır. 1. Etapta bulunan Emlak Bankası konutları diğer alanlara göre biraz daha izole, geniş ve özel bahçeli villa tipi konutları kapsamaktadır. 3. Etap ise 5 katlı 10 adet bloktan oluşmaktadır ve arsa alanı 34.100 m²'dir. (Sayar Y., Süer D., 2006)

3. Bölge de bulunan Emlak Bankası konutlarının hepsinin 1. Bölge'de olduğu gibi geniş ve özel bahçeleri bulunmaktadır. Her konut bölgesinin kendi içerisinde özel otopark, park, çocuk oyun alanları, basket sahaları gibi ortak alanları bulunmaktadır.

Şekil 5. 3 Bölge-Emlak Bankası Konutları.

Araştırma Alanının Farklı Morfolojik Özellikleri

Bir mekânın yaşanabilir ve sosyal yaşamın oluşmasına elverişli olabilmesi için çevre ile olan ulaşım bağlantılarının güçlü, toplu taşıma seçeneklerinin çeşitli ve erişilebilir bir konumda olması önemli ve gereklidir. Dolayısıyla, morfolojik analizler kapsamında öncelikle seçilen alanın çevre ile olan ulaşım bağlantıları ve erişim olanakları değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında farklı bölgelerdeki kullanıcıların mekânı kullanım sıklıkları ve sosyal yaşam aktivitelerinin tespiti için yapılan gözlem analizleri; işlevsel farklılaşma, yapı-sokak özellikleri ve sokak peyzaj unsurları detayında yapılmış olan morfolojik analizlerle birlikte değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son aşamasında ise Mekân Dizim Analizi sonucu ortaya çıkan “Mekânsal Bütünleşme Haritası»; tespiti yapılan sosyal yaşam aktiviteler analizi ile farklılaşan morfolojik özellikler göz önüne alınarak 3 bölge için birlikte değerlendirme yapılmıştır.

Çevre Ulaşım Bağlantıları ve Toplu Taşımanın Sosyal Yaşam Aktivitelerinin Gelişimi Üzerindeki Etkisi

Çalışma alanının içerisinde bulunduğu Bostanlı Semtî, toplu taşıma olanaklarından ve çeşitliliğinden dolayı kolay erişilebilir bir konumdur. Çalışma alanının güneyinden geçen Hasan Ali Yücel Bulvarı Bostanlı'nın en yoğun olarak kullanılan taşıt yoludur ve ara bağlantı yollarıyla kuzeyinden geçen Çevre Yoluna bağlanmaktadır.

Çalışma alanına 10 dk. yürüme mesafesinde bulunan vapur iskelesinden İzmir'in çeşitli iskelelerine 15 dk.' da bir vapur ve yarım saatte bir Bostanlı-Göztepe arası arabalı vapur kalkmaktadır. Kent içi toplu taşıma sistemi olan vapur iskelesi ile koordine şekilde çalışan tramvay hattının 3 bölgesine de eşit mesafelerde duraklar bulunmaktadır. Ayrıca, tramvayın geçtiği Cengiz Topel Caddesi'nin 1. Bölgeye denk gelen kısmı yayalaştırılmıştır. Alanın güneyinden geçen Hasan ali Yücel Bulvarından ve kuzeyinde bulunan Caher Dudayev Bulvarından geçen otobüsler ve alan yakınında bulunan otobüs durakları sayesinde vapur ve tramvay ulaşımına alternatif bir toplu taşıma olanağı bulunmaktadır. Alanın kuzeyinden geçen Aliğa-Selçuk arasında bulunan banliyö hattı (İZBAN) İzmir'in uzak ilçelerinden alana ulaşım imkânı sağlamaktadır. Çevre ulaşım bağlantılarının ve alan içi ulaşım şemasının haritaları aşağıdaki gibidir. (Şekil 6)

Şekil 6. Çevre ile ulaşım bağlantıları(solda) ve alan içi ulaşım şeması(sağda).

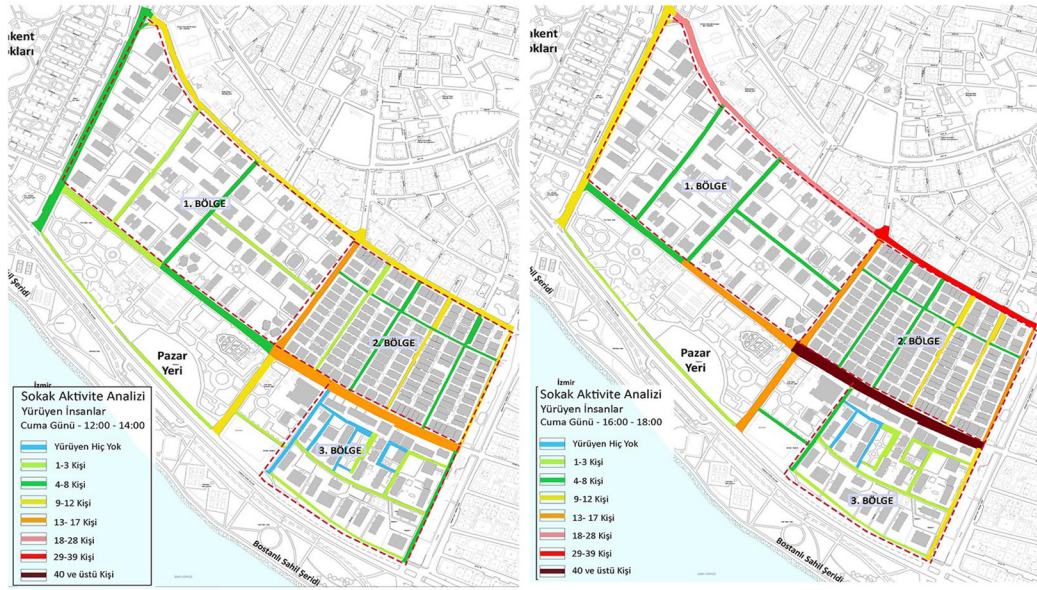
Çevre ulaşım bağlantılarının güçlü ve toplu taşıma çeşitliliğinden ötürü çalışma alanı rahat erişilebilir konumdur. Vapur iskelesinden kalkan otobüs ve tramvayın bulunması, tramvay hattının alanın tam ortasından geçerek 3 bölgeye eşit ulaşılabilir olması nedeniyle ulaşım bağlantıları açısından üç bölge arasında bir fark bulunmamaktadır.

Bir mekânın yaşanılabilir olması ve sosyal aktivitelerin gelişebilmesi için öncelikle ulaşılabilir ve erişilebilir olması gerekmektedir. Bu bakış açısıyla bakıldığında güçlü ve çeşitli ulaşım bağlantılarının olması çalışma alanını tercih edilebilir kılmakta ve sosyal gelişim aktivitelerinin gelişmesi açısından potansiyeli yüksek bir alan haline getirmektedir.

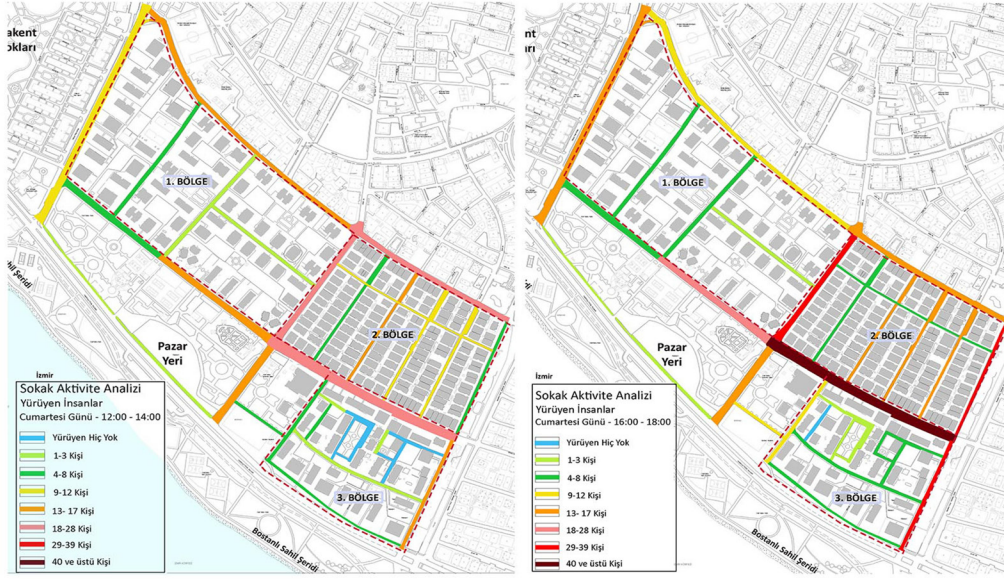

Sosyal Yaşam Aktivite Analizi

Farklı zamanlarda yapılan ilk gözlemler sonucunda kamusal mekân olarak sokaklarda tespit edilen sosyal yaşam aktiviteleri; yürüme, bisiklete binme, köpek gezdirme, dinlenme, karşılaşma, vitrine bakma, spor, grup olarak toplanma, durma (bekleme), oyun oynama, durakta bekleme, açık mekânda kafede oturma olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu tespitler hafta içi ve hafta sonu günün farklı saatlerinde gözlemlenerek haritaya aktarılmıştır. (Can, I. 2012) Aktivite analizi kapsamında "yürüme" eylemi aynı zamanda sokağın yaya yoğunluğunu gösteren önemli bir veri olması nedeniyle ayrı olarak ele alınmıştır (Şekil 7 ve 8)

Şekil 7. Yaya Yoğunluğu Analizi (Yürüme) - Cuma 12.00-14.00 (solda), Cuma 16.00-18.00 (sağda).

Şekil 8. Yaya Yoğunluğu Analizi (Yürüme) - Cumartesi 12.00-14.00 (solda),
Cumartesi 16.00-18.00 (sağda).

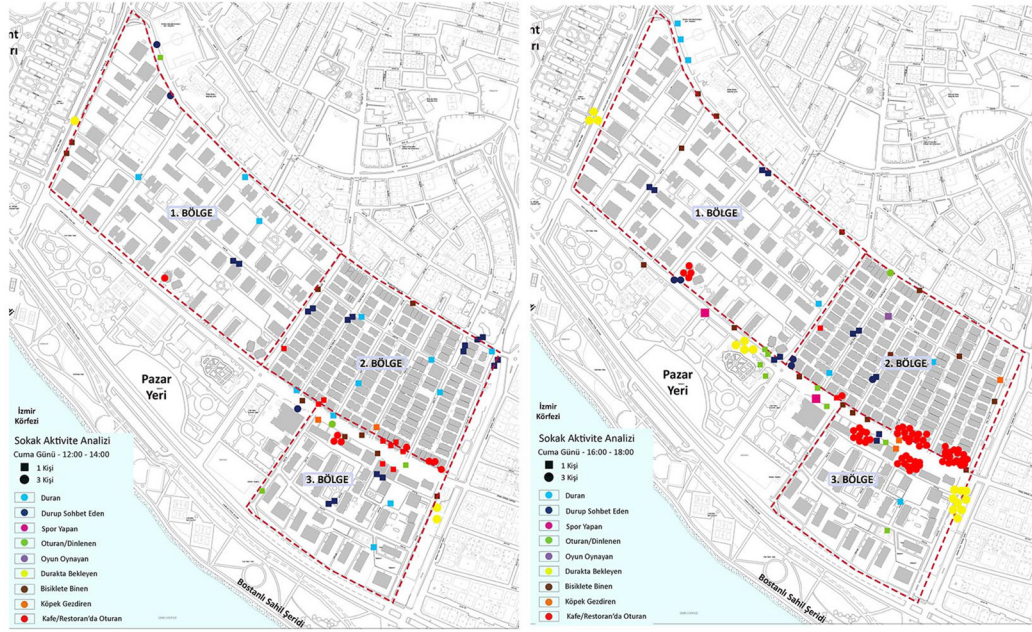
1. Bölge’de yaya’nın yürüdüğü ara sokakların yaya yoğunluğunda farklı zamanlarda önemli bir farklılık gözlenmemektedir. Farklı morfolojik bölgelere sınır olan tramvayın geçtiği Cengiz Topel Caddesi ile alanın kuzeyinde bulunan Bestekâr Şadi Hoşses Caddesi’nin o bölgenin özelliklerine göre yoğunluklarının da değiştiği gözlemlenmektedir. Bahsedilen sokakların 1. Bölge’ye denk gelen kısımlarının diğer tarafa göre daha az yoğun olduğu tespit edilmiştir.

2. Bölge’nin yaya yoğunluğuna baktığımızda diğer bölgelere kıyasla en yoğun kullanım burası olduğu tespit edilmiştir. Ara sokaklar hafta sonu ve akşamüstü saatlerinde 2 kat daha fazla kullanılmakta ve alana sınır olan sokaklar en yoğun kullanılan sokaklardır. Cengiz Topel Caddesinin bir kısmının yayalaştırılması bu yoğunluğu etkileyen önemli nedenlerden biridir. 3. Bölge’de ise 1. Bölgeye benzer bir biçimde ara sokaklarında farklı zamanlarda önemli bir farklılık gözükmemektedir.

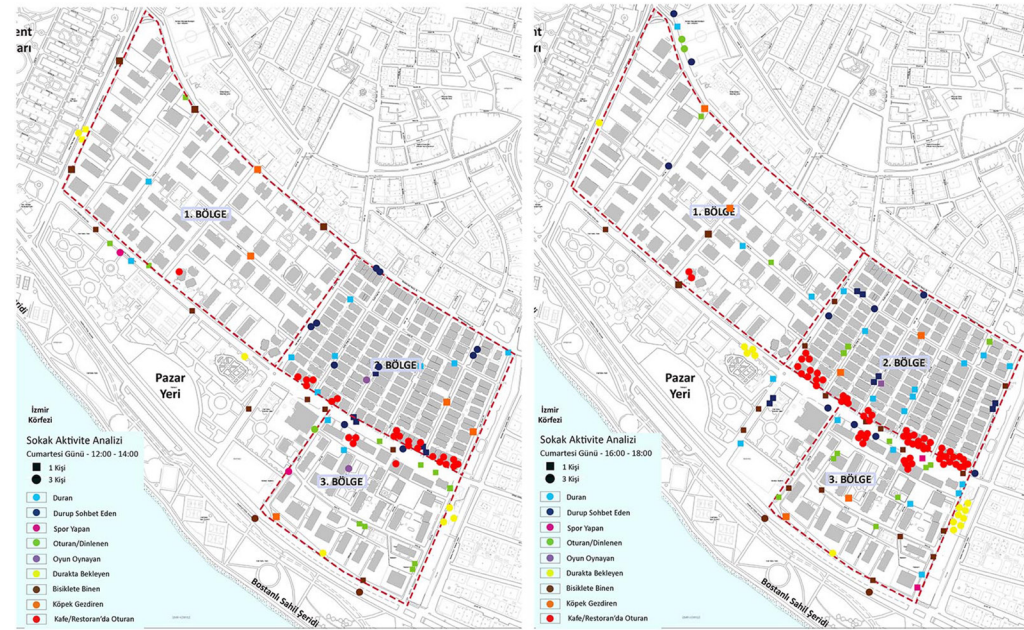
Çalışma alanı içerisinde tespiti edilmiş sosyal yaşam aktiviteleri ise aşağıdaki gibidir. (Şekil 9 ve 10)

1. Bölge ve 3. Bölge’de gözlemlenen aktivite çeşitlerinin ve uygulayan kişi sayılarının 2. Bölge’ye göre çok daha az olduğu görülmektedir. Bütün bölgelere sınır olan tramvay caddesinin 2. Bölgeye denk gelen kısmının her zaman çok yoğun olduğu ve 1. Bölgeye denk gelen kısmında ise yoğunluğun giderek azaldığı dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak; yürüme ve sosyal aktivite analizlerine göre alanın en yoğun kullanılan bölgesinin 2. Bölge ve en yoğun kullanılan caddenin ise tramvayın geçtiği sokağın 2. Bölgeye denk gelen kısmı olduğu tespit edilmiştir. Bölgelerin sınırlarına denk gelen caddeler genel olarak hem yaya hem de taşıt tarafından yoğun olarak kullanılan sokaklardır. Bölgelerin ara sokaklarında ise farklı saat ve günlerde önemli farklılıklar görülmemiştir. Bu sonuçların olası nedenleri morfolojik analizlerle beraber ele alınacaktır.

Şekil 9. Sosyal Yaşam Aktiviteleri - Cuma 12.00-14.00 (solda), Cuma 16.00-18.00 (sağda).

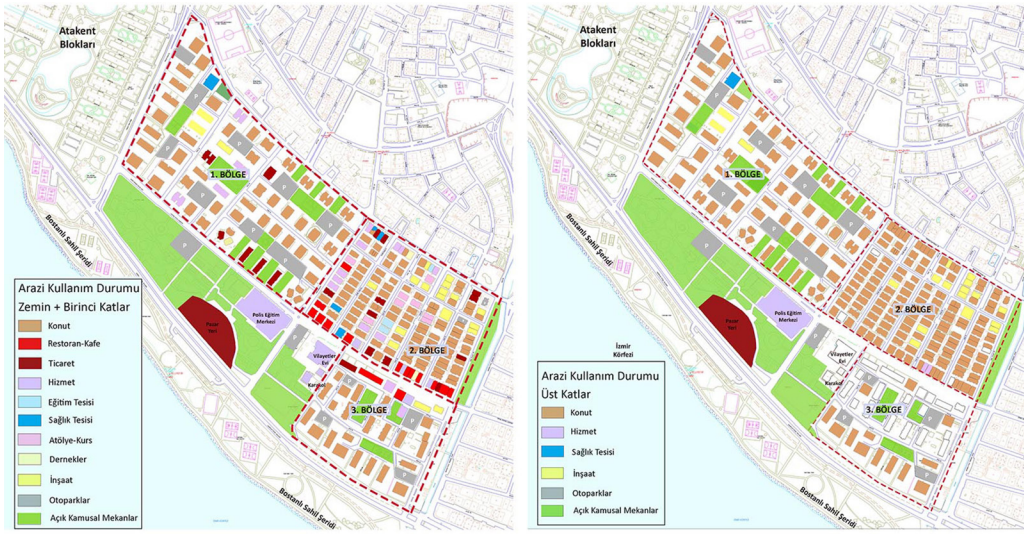

Şekil 10: Sosyal Yaşam Aktiviteleri - Cumartesi 12.00-14.00 (solda), Cumartesi 16.00-18.00 (sağda).

İşlevsel Farklılaşma -Sosyal Yaşam İlişkisi

Çalışma alanında gerçekleştirilen işlevsel farklılaşma çalışması kapsamında arazi kullanım tespitleri yapılmıştır ve aşağıdaki haritalar elde edilmiştir. (Şekil 11) Arazi Kullanım tespitlerine göre özellikle zemin kat kullanımlarına baktığımızda üç bölge arasında farklılaşan kullanım türlerini görebilmekteyiz. Çalışma alanında zemin ve 1. Katlar genel itibarıyla aynı kullanımlara sahip oldukları için birlikte ele alınmışlardır.

Şekil 11. Zemin ve 1. Katlar Arazi Kullanım Durumu (solda) ve Üst Katlar Arazi Kullanım Durumu (sağda).

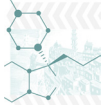
Çalışma alanının 1. Bölümü'nün Zemin kat kullanımı; Sağlık Ocağı ve tramvayın geçtiği sokakta bulunan birkaç ticari kullanım dışında konut ağırlıklıdır. Toplu konutların arasında açık kamusal mekânlar (park, çocuk oyun alanı, basketbol sahası) ve özel otopark alanları bulunmaktadır.

Apartmanlardan oluşan 2. Bölge'de ise arazi kullanım çeşitliliği görülmektedir. Yayalaştırılmış olan Tramvay Caddesi boyunca yeme-içme bölümleri ve ticaret alanları bulunmaktadır. Ara sokaklarda ise atölyeler, kurslar ve eğitim birimleri (anaokulu, özel eğitim) dikkat çekmektedir. Apartmanların 30-40 yıl üstü binalar olmasından ve tercih edilebilir bir konumda olunmasından ötürü binaların çoğunluğu yeni yapılmış veya inşaat halindedir.

3. Bölge ise yayalaştırılmış tramvay caddesine bakan yapılar haricinde 1. Bölge ile benzerlik göstermektedir ve konut ağırlıklıdır. Alan içerisinde kamusal açık mekânlar ve herkesin erişebileceği otopark alanları da bulunmaktadır.

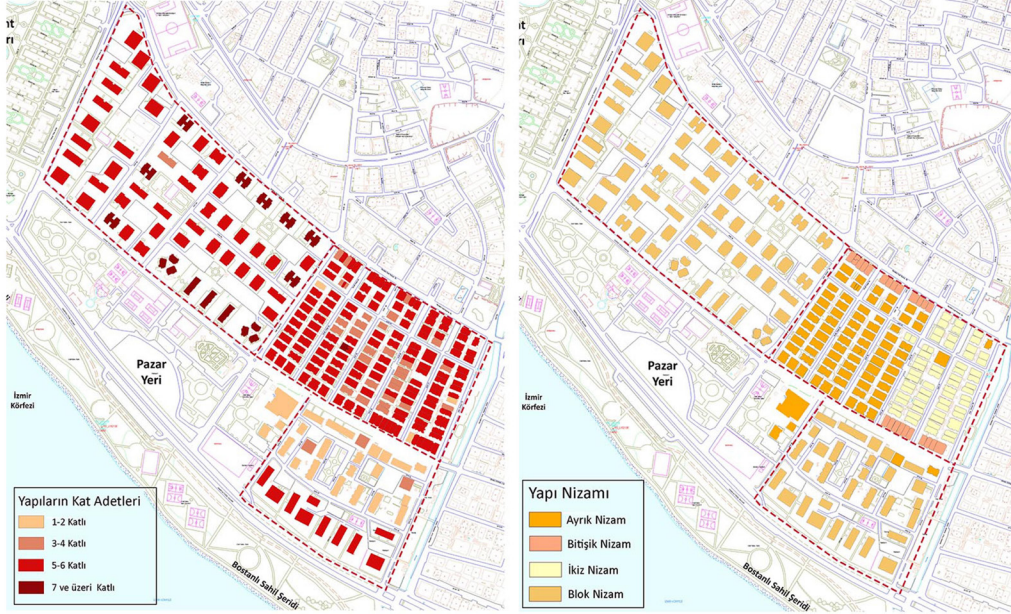
Üst katların arazi kullanım durumunu karşılaştırdığımızda ise 3 bölge arasında önemli bir farklılık gözlemlenmemektedir ve alanın genelinde konut dokusu bulunmaktadır.

Sosyal yaşamın oluşmasını etkileyen nedenleri, işlevsel farklılaşma açısından ele aldığımızda arazi kullanım çeşitliliğinin olması, mekânın tercih edilebilirliğini arttırmaktadır. Kurs önünde insanların toplanması, çok kullanılan bir sokakta bir sanat gösterisinin izlenmesi, sokakta karşılaşılan insanların sıklığı, apartmanlar arasında oynayan çocukların olması gibi aktivitelerin oluşması için mekânın arazi kullanım kararları en önemli etkilere sahiptir. Dolayısıyla, sosyal aktivite analizlerinde 2. Bölge'nin en yoğun olarak kullanılan bölge olmasının nedenlerinden birinin arazi kullanım kararları olduğu söylenebilir.

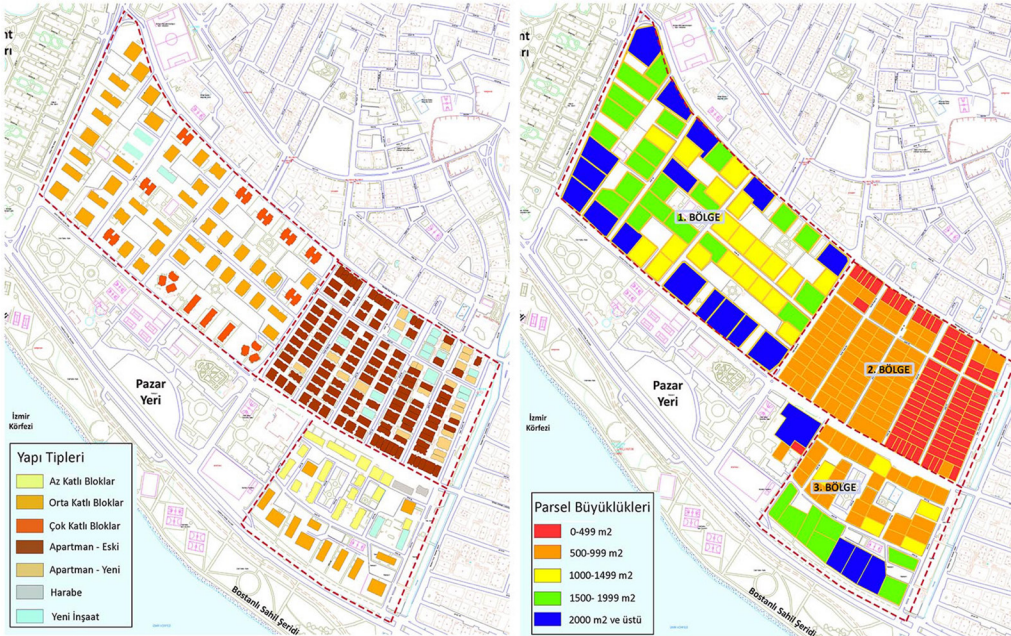

Yapı Özellikleri: Kat Adedi, Yapı Nizamı, Yapı Tipi - Sosyal Yaşam İlişkisi

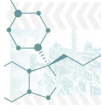
Çalışma alanında yapı özellikleri çalışması kapsamında kat adedi, yapı nizamı ve yapı tipi tespitleri yapılmıştır ve aşağıdaki haritalar elde edilmiştir. (Şekil 12 ve 13)

Şekil 12. Yapıların Kat Adetleri (solda) ve Yapı Nizamı (sağda).

Şekil 13. Yapı Tipleri (solda), Parsel Büyüklükleri (sağda).

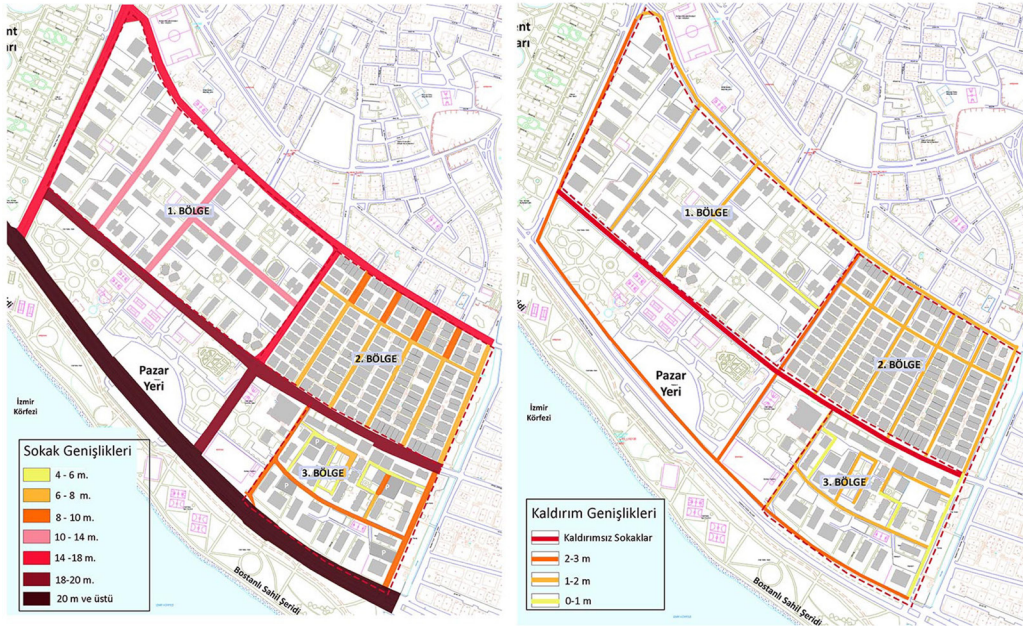
Yapıların kat adetlerine baktığımızda 1. Bölge’de bulunan yapıların kat adetleri 5 ve 12 kat arasında değişmektedir. 2. Bölge’de bulunan yapılar ise 4 ve 6 kat arasında değişmektedir. Yeni yapılan veya yapılmakta olan binaların çoğunluğu 6 katlıdır ve eski yapıların da 4 katlı olduğu tespit edilmiştir. 3. Bölgede ise sahil tarafına bakan yapılar 6 katlı iken, bölgenin geneli 2 ve ya 3 katlı villa tipi yapılardan oluşmaktadır.

Yapı nizamlarına baktığımızda ise yapı tipleriyle uyumlu olduklarını görmekteyiz. 1. Ve 3. Bölge’de bulunan yapılar az-orta ve çok katlı blok nizamlı binalardır ve geniş parsellere oturmuşlardır. 2. Bölge’de ise ufak parsellere oturmuş olan yapıların nizamı ayırık ve ikiz olarak değişkenlik göstermektedir ve apartmanlardan oluşmaktadır. Yoğun caddelere bakan 2. Bölgenin kuzeyinde ve güneyinde bulunan yapılar ise bitişik nizamlıdır ve arazi kullanım ile birlikte düşünüldüğünde ticari ve yeme içme ağırlıklı olarak şekillenen bu binaların bitişik nizamlı olması sokağın sosyal bir mekân haline gelmesinde de etkili olmuştur.

Yapılan analizler çerçevesinde, tespit edilen morfolojik özelliklerin sosyal yaşamla olan ilişkisine bakıldığında büyük parseller içerisinde çok katlı blok olarak yerleşmiş yapıların etrafında gelişebilecek sosyal yaşam ile 2. Bölgede bitişik olarak konumlanmış olan binaların etrafında gelişebilecek sosyal yaşamın birbirinden farklı olacağı görülmektedir. Geniş bahçesi bulunan blok yapılara erişimin daha zor olacağı ve bütün olarak bakıldığında yan yana gelişen binalarda daha fazla insan teması olacağı düşünüldüğünde, Sosyal Yaşam Aktivite Analizinin sonucunun da bu tespitlerle benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Sokak Özellikleri: Sokak ve Kaldırım Genişlikleri - Sosyal Yaşam İlişkisi

Çalışma alanında sokak özellikleri çalışması kapsamında sokak ve kaldırım genişliği tespitleri yapılmıştır ve aşağıdaki haritalar elde edilmiştir. (Şekil 14)

Şekil 14: Sokak genişlikleri (solda), Kaldırım genişlikleri (sağda).

Haritalardan görüldüğü üzere hem yaya'nın hem de taşıtın en yoğun olarak kullandığı sokaklar en geniş sokaklardır ve alanın dış çeperlerinde bulunmaktadır. Tek istisna olan tramvay caddesi hem yayalaştırılmıştır hem de en geniş sokaktır. En geniş ara sokakların bulunduğu 1. Bölgenin genelinde 10-14 metre aralığındaki sokaklar bulunmaktadır. 2. Bölgede 8-10 m. aralığındaki sokaklar bulunmaktadır ve 3. Bölgede ise 4-8 aralığında sokaklar bulunmakta ve giderek sokaklar daralmaktadır.

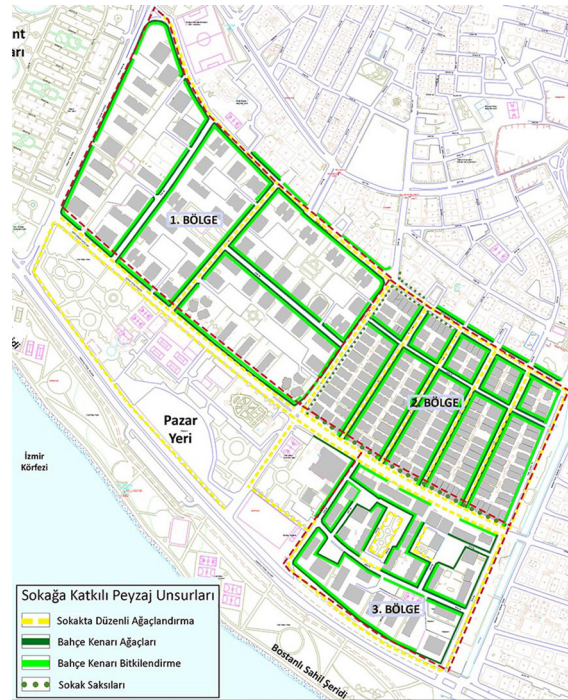
Yürünebilirlik açısından da önemli olan bu analiz kapsamında kaldırımların alan genelinde düzenli var oldukları ve herhangi yürümeye engel teşkil edecek engellerin olmadığı görülmüştür. Tramvay caddesi ise yayalaştırmadan ötürü kaldırımsızdır.

Yapılan analizler çerçevesinde, tespit edilen sokak özelliklerinin sosyal yaşama olan etkisine bakıldığında, en önemli tespit alanın en geniş ve kaldırımın olmadığı yayalaştırılan Cengiz Topel Caddesi'nin hafta içi/hafta sonu günün her saatinde alanda en yoğun olarak kullanılan cadde olduğunun görülmesidir.

Sokak Peyzaj Unsurları - Sosyal Yaşam İlişkisi

Sokak peyzaj unsurları tespiti kapsamında, her sokakta bahçe kenarı ağaçlandırma ve bitkilendirme tespit edilmiştir. Özellikle 1. Ve 3. Bölge'de bahçe kenarı bitkilendirme sınır teşkil etmesi açısından sıklıkla kullanılmıştır. Sokakta düzenli ağaçlandırma ise alanın çeperlerinden geçen ana caddelerde ve tramvay caddesinde görülmektedir. (Şekil 15)

Tespit edilen sokak peyzaj unsurlarının sosyal yaşama olan etkisine bakıldığında, sık çalılık ve ağaçlandırmalarla sınırlandırma etkisi yapan sokakların görsel olarak güzel olduğu ama geçirgenliği azalttığı tespit edilmiştir. Yoğun kullanılan tramvay caddesinde bulunan sokakta düzenli ağaçlandırma ve sokak saksıları ise sosyal yaşamın gelişmesine olumlu bir etki yaratmıştır.

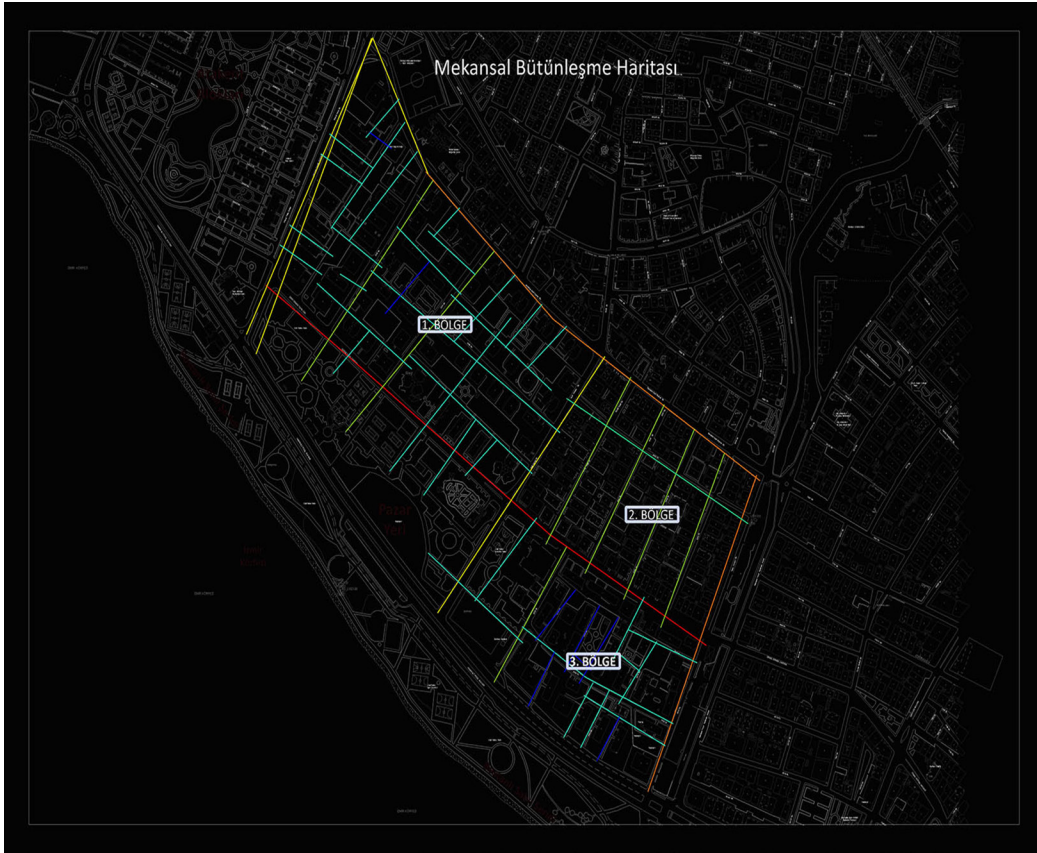
Şekil 15. Sokağa katkılı peyzaj unsurları.

Farklı Özelliklere Sahip Kentsel Dokularda Kamusal Mekan Özelliklerinin Mekanın Sosyal Kullanımına Etkisinin İncelenmesi - İzmir-Bostanlı Örneği

Mekânsal Bütünleşme Haritası

Mekânlar içerisinde gerçekleşen hareket biçimlerinin «Mekân Dizimi» yöntemiyle analiz edilmesi sonucu yaya hareketine bağlı olarak mekânın insanları bir araya getirme potansiyeli değerlendirilmiştir ve Mekânsal Bütünleşme Haritası çıkartılmıştır. (Şekil 16) Ortaya çıkan harita sonucunda hareket potansiyelinin yüksek olduğu sokaklar kırmızıdan maviye doğru renklendirilmiştir. Analiz sonuçları bize; kırmızı, turuncu ve sarı olan sokakların daha «bütünleşik», mavi ve yeşil tonlarında olan sokakların ise daha «yalıtılmış» sokaklar olduğunu söylemektedir.

Şekil 16. Mekânsal Bütünleşme Haritası.

Sonuç

İzmir, Karşıyaka, Bostanlı semtinde 3 farklı morfolojik yapıya sahip alanda yapılan morfolojik analizlerin tespitlerini ve sosyal yaşam analizlerini, Mekân Dizim Analizleri sonucu ortaya çıkan “Mekânsal Bütünleşme Haritası» ile karşılaştırabilmek için özet bir tablo hazırlanmıştır. (Tablo 1)

Tablo 1. Morfolojik Özellikler Tablosu.

1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge
Ulaşım bağlantıları kuvvetli		
Toplu taşımaya yakın		
Dar yaya yolları var.	Yayalaştırılmış Ana yürüyüş Yolu var.	Erişim amaçlı birkaç dar yaya yolları var.
Zemin katlar “konut” ağırlıklıdır.	Zemin kat kullanımları çeşitlilik göstermektedir. (hizmet, ticaret, yeme-içme, kurs, atölyeler)	Zemin katlar “konut” ağırlıklıdır.
Bloklar arasında kamusal mekanlar bulunmaktadır. (Park, çocuk oyun alanı vb.)	Yayalaştırılmış Yol bulunmaktadır.	Bloklar arasında kamusal mekanlar bulunmaktadır. (Park, çocuk oyun alanı vb.)
6 Kat ve üzeri yapılar bulunmaktadır.	5 ve 6 Katlı yapılar bulunmaktadır.	Genel olarak 2-3 katlı yapılar bulunmaktadır.
Binalar blok nizamla yerleşmiştir.	Binalar ayrı, bitişik, ikiz nizamla yerleşmiştir.	Binalar blok nizamla yerleşmiştir.
Büyük Parseller	Küçük Parseller	Orta Parseller
Geniş sokaklar ve kaldırımlar	Orta genişlikte sokaklar ve kaldırımlar	Dar sokaklar ve kaldırımlar
Bahçe kenarı ağaçlandırma ve bitkilendirme	Çok çeşitli bitkilendirme	Bahçe kenarı ağaçlandırma ve bitkilendirme
Yayaların az yoğunlukta olduğu sokaklar	Yayaların en yoğun olduğu sokaklar	Yayaların az yoğunlukta olduğu sokaklar
Sosyal Yaşam durgun	Sosyal Yaşam hareketli	Sosyal Yaşam durgun
Hafta sonu ve akşamüstü kullanımları arasında büyük farklılıklar yok.	Hafta sonu ve akşamüstü daha yoğun kullanım var.	Hafta sonu ve akşamüstü kullanımları arasında büyük farklılıklar yok.

Kentlerin canlı ve yaşanabilir yerler olması için söz konusu kamusal alanlarda insanların bulunması, karşılaşmaları ve sosyal aktivitelerin gelişmesi gerekmektedir. Gehl’in tanımladığı zorunlu ve isteğe bağlı aktivitelerin görüldüğü mekânlar sosyal yaşam aktivitelerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kişiler bu mekânlarda zaman geçirdikçe daha fazla karşılaşma ve iletişime geçme şansı elde etmektedirler. (Gehl, 2011)

2. Bölge’nin kullanımının daha yoğun olmasını ve sosyal yaşam aktivitelerinin daha çok

gelişmesini morfolojik özellikler kapsamında ele aldığımızda; toplu taşımının olması ve alanının erişilebilir olması, arazi kullanım çeşitliliğinin olması, yayalaştırılmış yürüyüş aksının bulunması, yapılara erişimin daha kolay olması ve sokak peyzajının sınırlandırma amaçlı değil peyzaj amaçlı kullanılması diğer bölgelere göre daha çok tercih edilebilir olmasını ve kullanım yoğunluğunun artmasını sağlamaktadır.

Bölge içerisinde yeme-içme mekânlarının, hizmet birimlerinin, ticari kullanımların, işyerlerinin ve eğitim(atölyeler, kurslar) birimlerinin olması Gehl(2011)'in tanımlamış olduğu zorunlu ve isteğe bağlı aktivitelerin artmasına ve dolayısıyla sosyal yaşam aktivitelerinin de artmasına neden olmaktadır. Ayrıca, geçirgen özellikli çeşitli arazi kullanım kararlarıyla ve peyzaj unsurlarıyla desteklenen yayalaştırılmış sokakların varlığı mekânların tercih edilebilirliğini de arttırmaktadır.

Bölgelerin mekânsal bütünleşme haritasına bakıldığında Tramvayın geçtiği caddenin bütününün sosyal yaşam oluşması açısından potansiyeli yüksek bir yer olduğu sonucu görülmektedir. Fakat yukarıda sayılan nedenlerden ötürü 1. Bölgeye denk gelen kısım mevcut durumda kişiler tarafından çok kullanılmamakta ve tercih edilmemektedir. Benzer şekilde, ara sokaklara baktığımızda 1. Ve 2. Bölge arasında çok büyük bir fark görünmemekle birlikte, kullanıcı hareketlerine baktığımızda 2. Bölgenin kullanımının daha yoğun olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, Mekânsal Bütünleşme Haritası bize hareket potansiyelinin yüksek olduğu sokakların tespitini yapmaktadır. Fakat bölgeler arasında değişen morfolojik farklılıklar pratikte farklı sonuçlar verebilmektedir. Dolayısıyla, çalışmanın bir sonraki aşamasında Mekânsal Bütünleşme Haritasına göre sosyal yaşamın gelişmesinin potansiyel olarak görüldüğü yerlerde sosyal yaşamın oluşmasına katkı sağlayacak kentsel tasarım önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Kaynaklar

- Amin, A.(2002). Ethnicity and the Multicultural City: Living with Diversity. Environment and Planning A 34: 959–80.
- Amin, A.(2008). Collective Culture And Urban Public Space. City 12(1): 5-24
- Arendt, Hannah. (1958). Human Condition. Chicago: University of Chicago Press.
- Can, I. (2012). In -Between Space And Social Interaction: A Case Study Of Three Neighbourhoods İn Izmir. Phd Thesis, University Of Nottingham,.
- Çil, E. (2006). Bir Kent Okuma Aracı Olarak Mekân Dizim Analizinin Kuramsal Ve Yöntemsel Tartışması, Megaron YTU Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, Cilt.1, Sayı.4, (Sf. 218-233).
- Gehl, J. (2011). Life Between Buildings: Using Public Space. Island Press,
- Kıldış, S. (2006). Planlı Karşıyaka. Ege Mimarlık, Cilt3, Sayı 58, 16-19
- Kahraman, D. (2015) Merkezi İş Alanlarında Kentsel Morfoloji Ve Arsa Değerleri: İzmir Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kubat, S. (2015). Kentlerin Biçimsel Yapısındaki Sayısal Mantık: Space Syntax. Türkiye Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde,32-58. Mersin: Mersin Üniversitesi
- Küçük E. (2014). Experiencing Urban Morphology Development In Terms Of Urban Property Relations: Cases from Historical Peninsula, Master Thesis, ITU.
- Köseoğlu E., Önder D.E. (2010). Mekânsal Okunabilirlik Kavramının Çözümlemesi. Yapı Dergisi,

Sayı:343, 52-56

Madanipour, Ali. (2003). Public and Private Spaces of the City. London, New York: Routledge.

Moudon A. V. (1997), Urban morphology as an emerging interdisciplinary field, Urban Morphology, Vol. 1,3-10

Sayar, Y., Süer D. (2006). İzmir’de Alternatif Bir Konut Alanı: Karşıyaka Emlak Bankası Uygulamaları», Ege Mimarlık, Cilt:2 , Sayı: 57, 14-19

Ürik Y., Pınar İ. (2013), İzmir’de İdari ve Mahalli Yer Adları, 1. Cilt

Whitehand J. W. R. (2001). British urban Morphology: the Conzenian tradition. Urban Morphology, Vol. 5(2),103-109

Whyte, W. H. (1980). The Social Life of Small Spaces. Washington DC: The Conservation Foundation.